36432 ـ تعریف قربانی و حکم آن

سوال

منظور از قربانی چیست؟ و آیا واجب است یا مستحب؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

قربانی: آنچه از چارپایان که در ایام عید قربان به سبب عید و برای تقرب به الله عزوجل ذبح می‌شود.

قربانی یکی از شعائر اسلام است که بر اساس کتاب الله و سنت رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ و اجماع مسلمانان مشروع شده است.

اما کتاب:

الله متعال می‌فرماید:

۱ـ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ [کوثر: ۲]

(پس برای پروردگارت نماز گزار و قربانی کن).

۲ـ قُلْ إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۱۶۲) لاَ شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَاْ أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ [انعام: ۱۶۲ ـ ۱۶۳]

(بگو [ای پیامبر] که نمازم و قربانی‌ام و زندگی‌ام و مرگم برای الله پروردگار جهانیان است (۱۶۲) که شریکی برای او نیست و بدان امر شده‌ام و من نخستین مسلمانم).

۳ـ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَى مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ [حج: ۳۴]

(و برای هر امتی مناسکی قرار دادیم تا نام الله را بر دام‌های زبان بسته‌ای که روزی آن‌ها گردانیده یاد کنند).

و از سنت:

۱ـ در صحیح بخاری (۵۵۵۸) و مسلم (۱۹۶۶) از انس بن مالک ـ رضی الله عنه ـ روایت است که گفت: رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ دو قوچ سفید رنگ را با دستان خود قربانی کرد و [در این حال] بسم الله و تکبیر گفت و پای خود را بر پهلوی آن‌ها گذاشت».

۲ـ از عبدالله بن عمر ـ رضی الله عنهما ـ روایت است که گفت: پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ ده سال در مدینه ماند که در این مدت ذبح می‌نمود به روایت احمد (۴۹۳۵) و ترمذی (۱۵۰۷). آلبانی در مشکاة المصابیح (۱۴۷۵) آن را حسن می‌داند.

۳ـ و از عقبة بن عامر ـ رضی الله عنه ـ روایت است که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ حیوان‌های قربانی را میان اصحاب خود تقسیم کرد، پس گفتم ای رسول خدا، بزی کم سن و سال نصیب من شده است، پس فرمود: آن را ذبح کن به روایت بخاری (۵۵۴۷).

۴- و از براء بن عازب ـ رضی الله عنه ـ از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ روایت است که فرمود: هر که پس از نماز [عید] ذبح نمود پس قربانی‌اش کامل شده و سنت مسلمانان را درست انجام داده است به روایت بخاری (۵۵۴۵).

رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ قربانی نموده و اصحابش نیز قربانی را انجام داده‌اند و بیان نموده که قربانی سنت مسلمانان یعنی روش آنان است.

به همین سبب مسلمانان بر مشروعیت آن اجماع نموده‌اند، چنانکه بسیاری از اهل علم این اجماع را نقل کرده‌اند.

اما علما در این مورد اختلاف دارند که قربانی سنتی است مؤکد، یا واجب است و ترک آن جایز نیست؟

جمهور علما بر این رای هستند که قربانی سنت مؤکد است و این مذهب شافعی و مالک و قول مشهور در مذهب امام احمد است.

برخی نیز آن را واجب دانسته‌اند و این مذهب ابوحنیفه و یکی از روایت‌ها در مذهب احمد است و شیخ الاسلام ابن تیمیه این قول را برگزیده و گفته است: این یکی از دو قول در مذهب مالک یا ظاهر مذهب مالک است». از رساله‌ی أحكام الأضحية والذكاة اثر شیخ ابن عثیمین رحمه الله.

شیخ محمد بن عثیمین ـ رحمه الله ـ می‌گوید: قربانی سنتی است مؤکد برای کسی که توانایی آن را دارد، بنابراین انسان برای خود و خانواده‌اش قربانی می‌کند فتاوای ابن عثیمین (۲/ ۶۶۱).